

פרוטוקול מס' 64

מישיבת ועדת העבודה שהתקיימה ביום ו'
ז' באב תשל"ד - 26.7.1973 בשעה 9.15

נכחו:

חברי הועדה:

ש. ארבל - אלמוזלינו - יו"ר
ה. זיידל
י. יודין
י. ארידור
מ. יורטמן
מ. שחל
מ. כהן
ה. שמעוני

מוזמנים:

מר ברק - משרד העבודה
מר שומר -
מ. שרמן - מנכ"ל משרד העליה והקליטה
מר ברוך -

מזכיר הועדה:

י. שנרון

רשם:

"חבר המחרגמים" חל-אביב

סדר היום:

1. מסקנות ועדת העבודה בנושא הבטחת פיצויי פיסורין לעובדים וגובהם בפשיטה-רגל ופירוק חברת מפעל "גרב יפה". (הצעה לסדר של ח"כ מ. שחל)
2. מסקנות ועדת העבודה בנושא פיסורי עולים ממקומות עבודתם והמשבר התמור בקליטה. (הצעה לסדר של ח"כ ז. שובל)

1332

(נתקבל ביום 4.8.74)

היו"ר ש. ארבל-אלמול ינו: אני מתכבדת לפתוח את הישיבה. יש לנו שני נושאים היום. האחד: מסקנות ועדת העבודה בנושא הבטחת פיצויי פיטורין לעובדים וגובהם בפשיטת רגל ופירוק חברת מפעל גרב יפה, הצעתו של ח"כ מ. שחל. אנחנו נתחיל במסקנות הביניים בנושא זה.

לפני כן רציתי למסור לוועדה דבר משמח, ואני לא רוצה להשהות אותו עד יום שני, עד שנוציא מסקנות לגבי כל הנושא הזה. מדובר בשכירים חיילים משוחררים והדרישות שלנו לאשר גם להם מענק, בכל אופן הושג הסדר אחמול זה אומר שחייל שכיר ששרת במילואים יותר מ-180 יום, יהיה זכאי למענק מיוחד חד פעמי, המענק לא יכלול את ההשלמה שקבלו מקרן השוואה. כאשר שאלנו אותם מה יהיה הגובה, אז התשלומים שבזמנו שילם הצבא שהיו למעשה מינימום וגם מקדמה על החשבון היו: לרווק או נשוי ללא ילדים, או בודד עם ילד (אלמן או נשוי) - 825; עם 2 ילדים ויותר - 950 ל"י. אלה היו התשלומים. בקשר לתשלומים אנחנו שאלנו כיצד בכל זאת ייעשה התשלום לאותם החיילים שכבר השתחררו מהצבא, ויש כאלה שבינתיים משרתים. אז לגבי אלה ששרתים ויקראו עד 30 ביוני עדיין ישרתו את ה-180 יום, יקבלו את זה בחום השרות שלהם. אבל אלה שגמרו את השרות, הם יגישו בקשה ליחידה ועפ"י הבקשה הזאת יבוצע התשלום.

הסוגיה הזאת ניקרה לנו מאד, והמכתבים והפניות החוזרים ונישנים מצד חיילים שכירים מדוע נעשה לגבם עוול וקיפוח וכו'. וטיפלנו בנושא. אנחנו רוצים להתחיל את זה על כלל השכירים, אבל הדבר לא ניתן מבחינת הביצוע הטכני, וזאת היא הצורה שיכולנו להגיע אליה. זהו הישג לא מבוטל והוא יקיף מספר לא מבוטל של חיילים, וגם מסתכם במיליונים "יפים".

אנחנו נעבור למסקנות לגבי "גרב-יפה". בנושא הזה לא סיכמנו סופית את כל הבעיות שהתעוררו; סוגיה אחת נשארה להמשך דיון בוועדה, לאחר שנגמור את הדיון גם נקבל את המסקנות. על כן אנחנו מביאים היום מסקנות ביניים וגם אותן נניח על שולחן הכנסת. הנושא שנשאר הוא כללי יותר ונוגע לא רק ל"גרב יפה" והעובדים במפעל, אלא גם למפעלים אחרים שפושטים רבל ועובדים אחרים שסובלים מזה. את זה השארנו לבירור נוסף.

אני מבקשת אותך, יצחק, תתחיל לקרוא

את המסקנות.

מסקנות ביניים של ועדת העבודה בנושא הבטחת פיצויי פיטורין וגובהם בפשיטת רגל ופירוק חברת מפעל "גרב יפה"

יצחק שמרון:

בישיבה הכנסת מיום ג' בניסן תשל"ד 26.3.74 הגיש ח"כ מ. שחל הצעה לסדר היום בנושא הנ"ל. הכנסת החליטה להעביר את הענין לוועדת העבודה.

הוועדה שמעה את נציגי משרד המסחר והתעשייה, משרד האוצר ומשרד העבודה, נציגי ההסתדרות הכללית, מועצת פועלי עפולה וועד עובדי "גרב יפה" וחלק מכוונסי הנכסים של המפעל.

במהלך הדיון נמסר ע"י נציגי מועצת פועלי עפולה כי בעת הקמת המפעל הועסקו בו כ-700 עובדים; היום מועסקים בו כ-350 עובדים. נציגי הוועדים כמפעל אמרו כי העובדים קשרו עתידם בהתפתחות המפעל וכי המשך הפעלתו חיונית להם ולהתפתחותה של העיר עפולה.

נציגי הוועדים בקשו להבטיח את חשלום הפיצויים המגיעים להם וכן את הבטחת חשלום הפיגורים לקרנות הגמל, סכומים המסתכמים

במיליון לירות. העובדים זקשו להבטיח גם את השלום שכר העבודה עבור חמישה שבועות לפני כניסת כונס הנכסים לתפקיד במפעל. יחד עם זאת בקשו העובדים מהממשלה לעשות מאמצים להבראת המפעל והמשך הפעלתו.

נציג משרד המסחר והתעשייה מסר כי המפעל היה בתחילה מפעל רווחי שהצדיק את קיומו. לאחר מכן חל משבר בענף הגרבוניס בעולם, לאחר המשבר בניהול מפעל "גרוב יפה" בקש משרד המסחר והתעשייה להמשיך ולקיים את המפעל ולמנוע פיטורי עובדים. למטרה זו הוזרמו כספים למפעל ונעשו בדיקות להסבת המפעל והעובדים למטרה אחרת או מכירתו.

כונסי הנכסים של המפעל אמרו כי עם כניסתם לתפקיד הם ראו לאצמם כמשימה ראשונה להבטיח המשך הפעלתו. בעת כניסתם לתפקיד היה פיגור של כחמישה שבועות בשכר עבודה לעובדים ועל מנת להמשיך את ההפעלה שילמו כונסי הנכסים את הפיגור של המשכורות כמקדמה על חשבון דמי קדימה שיגיעו בעתיד.

1. במהלך הדיון בוועדה עלו על הפרק שלוש סוגיות מרכזיות:
הבטחת תעסוקה לעובדים והמשך הפעלתו של המפעל;
2. הבטחת זכויות העובדים לקופות גמל בעקבות פיגורים בחשלום דמי הביטוח ע"י בעלי המפעל לפני כינוס הנכסים;
3. בעיה הבטחת זכויות העובדים למקרים של פשיטת רגל ויוזמות החקיקה מתייחסות לחוק פיצויי פיטורין, פקודת פשיטת הרגל ופקודת החברות בענין מתן קדימות לתשלום דמי פיצויים ושכר עבודה לעובדים בעת פירוק חברה, על פני חובות אחרים.

לאחר שמיעת נציגי העובדים ודיון הגיעה ועדת העבודה למסקנות הבאות:

1. הבעיה של הבטחת זכויות העובדים במקרים של פשיטת רגל נושאת אופי עקרוני וכללי ואינה קשורה עם המקרה של פשיטת הרגל של מפעל "גרוב יפה" בלבד.

הוועדה קובעת כי החוקים הקיימים הנוגעים לזכויות עובדים במקרה של פירוק חברה ופשיטת רגל אינם מבטיחים במידה מספקת את זכויות העובדים.

הוועדה מציינת כי סכום הפיצויים המועדף לא שונה מאז 1964 והוא עדיין עומד על הסכום הכולל של 3150 ל"י שאין בו כדי לפצות עובדים שעבדו שנים רבות במפעל ומפסידים את מקום עבודתם.

בהקשר זה רושמת הוועדה את מכתבו של שר המשפטים מ-3.7.74 אל יו"ר ועדת העבודה כי הוא מודע לצורך להביא לתיקון המצב הקיים על מנת להבטיח את זכויותיהם של העובדים במקרה של פירוק חברה או פשיטת רגל של המעסיק, אולם הבעיה מסובכת וטעונה בדיקה ובירור כל האפשרויות להשגת המטרה.

הוועדה נענתה לבקשת שר המשפטים והחליטה לדחות את המשך הדיון בנושא זה לאוקטובר 74 כדי לאפשר בדיקה וגיבוש עמדתם של שרי הממשלה הנוגעים בדבר. הוועדה תוציא מסקנות סופיות בסוגיה זאת לאחר שתשמע את ההצעה המגובשת של הממשלה.

2. הוועדה מביעה את דאגתה לגורלם של העובדים במפעל "גרוב יפה" המועסקים במפעל שנים רבות כאשר רבים מהם הנם בעלי משפחות מרובות ילדים. הוועדה מביעה הערכתה למאמצים שעשתה הממשלה להמשך הפעלתו של המפעל והבטחת תעסוקה לעובדים.

מאחר שמפעל זה מהווה אחד ממקורות התעסוקה היסודיים בעפולה,

שהנה איזור פיתוח הראויה לעידוד וסיוע, ממליצה הוועדה בפני הממשלה לעשות את כל המאמצים למצוא קונה מתאים למפעל, לדאוג להמשך הפעלתו הן כמפעל המייצר מוצרים קיימים או בהסבתו לייצור מוצר מתאים אחר.

מר ברק : אני מצטער שאחרתי. ההזמנה הגיעה למשרדנו נאמר בה כי ידובר על פיצויי עובדים וכו', לא היה מדובר שם על "גרבי יפה", לא ידענו שהדיון היום הוא לגבי "גרבי יפה". מר שימרון העיר את תשומת לבי שהיה כתוב 'גמר הדיון', מזה היה צריך ללמוד שהכוונה ל"גרבי יפה". אני מכל מקום לא למדתי ולא ידעתי על כך. אני השתחפתי בישיבה הקודמת בה דיברו באופן כללי על פיצויי עובדים ואיך להבטיח את זה. על "גרבי יפה" לא דיברו. הבנתי שזה המשך של אותו דיון כללי.

אני רציתי רק להביא את זה לתשומת לב. בתור נציג של המשרד חשבתי שידברו על פיצויי פיסורין ולא דוקא על "גרבי יפה", אינני יכול להביע פה את עמדת המשרד לגבי בעיה מיוחדת זו.

היו"ר ש. ארבלי : בסדר. רשמנו לפנינו.

(חברי הוועדה מחדיינים על שינויי ניסוח בסיוטת המסקנות.)

י. שמרון : (ממשיך לקרוא במסקנות) :

"הוועדה קובעת כי בכל מקרה יש להבטיח את זכויותיהם של העובדים בכל הקשור לפיצויי פיסורין וכיבוד תשלומי השכר והזכויות בקופות הגמל."

מר ברק : מדובר רק ב"גרבי יפה" ולא באופן כללי. אם אומרים "בכל מקרה" זה נראה, כלפי חוץ לפחות, כאילו זה מתייחס באופן כללי.

היו"ר ש. ארבלי : הכוונה היא אם המפעל ימכר לקונה אחר, - בכל מקרה כזה יש להבטיח את זכויות העובדים.

מר ברק : היות שמדובר באופן ספציפי ומסוים ללא הסדר כללי לגבי פיצויים, אם הממשלה לא חמצא קונה, יש מצב משפטי מסוים.

היו"ר ש. ארבלי : אני ישבתי עם נציג משרד האוצר ונציג משרד המסחר והתעשייה ועם נציגי העובדים והגענו לסיכום מסוים; עפ"י הסיכום הזה הכינתי את המסקנות. בהמשך אנחנו רושמים את הודעת הממשלה. את סעיף 3 הכנתי כאשר ישבנו עם הגורמים הנוגעים בדבר.

י. שמרון : סעיף 3.

"הוועדה רושמת לפנייה את הודעת נציגי הממשלה, נציג האוצר ומשרד המסחר והתעשייה, כי הממשלה תשתדל לעמוד על משמר זכויות העובדים כדי שזכויות אלה לא ייפגעו בעת מכירת המפעל."

היו"ר ש. ארבלי : זהו מה שהסכמנו אחס. הסיפא של 2 חבוא אחרי 3.

אני מציע לגבי סעיף 3:

י. ארידור:

"הועדה מביעה את צערה כי הממשלה לא נחנה עדיפות גבוהה וחד-משמעית לנושא הזה."

אני אסביר מדוע. הממשלה יכולה לתת התחייבות לגבי משקיעים וטוב שנתנה; הממשלה נותנת התחייבויות לגבי הפסדים של בנקים ולא טוב שנתנה. הממשלה יכולה לתת התחייבות לגבי העובדה שכאשר ימכרו את המפעל חובטחנה זכויות העובדים ולמכור את המפעל רק בתנאי שיובטחו זכויות העובדים, זה בידיה.

הנוסח הזה הודכם גם ע"י נציגי העובדים.

היו"ר ש. ארבלי:

בסדר, אני בעד הנוסח הזה.

י. ארידור:

מ. פתן:
אני בהחלט חושב שהטוב ביותר היה לו היינו מגיעים להחלטה של הממשלה או להתחייבות שהממשלה אומרת שהיא תעמוד בכל תנאי ובכל מקרה להבטיח זכויות. אני רוצה גם להוסיף דבר אחד. אני חושב שזו צריכה להיות המגמה של ועדת העבודה, שבכל מקרה דבר אחד צריך להיות ברור, לא יחכן שהעובדים לא יקבלו את הזכויות שמגיעות להם, בכל מקרה, ואז אם ימצא קונה אז הוא צריך להביא בחשבון בחלק מן המחיר (למעשה הוא לא עושה את זה על חשבוננו) גם במקרה זה למעשה המחיר שהוא משלם הוא פחות ההתחייבויות של העובדים והממשלה באיזה שהוא מקום מורידה את מחיר המכירה כדי להבטיח שישלמו לעובדים.

אבל יש פה דבר אחד שיש לו בסיס משפטי או ענייני. הממשלה לא יכולה להתחייב היום, כשהפחרון לא נראה או לא בטוח. היא צריכה לקבל אישורים. במקרה שהיא משלמת היא צריכה ללכת לוועדת הכספים של הכנסת ולקבל ממנה אישור או הסכמה ששלושת-רבעי מיליון או מיליון לירות ישולמו לעובדים.

כשקראתי את המכתב, בתחילה ההתייחסות שלי הייתה בדיוק כפי שח"כ ארידור התייחס, אבל לאחר הסבר שהכוונה ב-"תשתדל", שהממשלה תבוא לוועדת הכספים של הכנסת כדי לקבל אישור.

היו"ר ש. ארבלי:

הם הסבירו שאי אפשר, הם הפבירו את הנקודות הללו. יש כונסי נכסים, הממשלה לא יכולה לבוא ולהגיד שהיא תשלם עכשיו לעובדים או לא תשלם, היא לא יכולה. הכוונה פה ש"תשתדל", הדברים נאמרו בזהירות, שהממשלה תעשה לשמירת זכויות העובדים.

י. ארידור:

אני חושב שאם הוועדה היחה קובעת שבנושא הזה תהיה התחייבות מפורשת...

היו"ר ש. ארבלי:

דברים שיפורסמו בצורה זו, זה יזיק ולא יועיל. כל קונה שיבוא קודם כל יתחיל להגיד - הממשלה התחייבה. קיימת התחייבות מוסרית של הממשלה היא יודעת שהיא צריכה לעשות את זאת, אבל הוועדה אינה יכולה לתת נוסח מלא ברור ומוחלט שהממשלה מכסה את הכל, זה מפריע לעיסקה אחר כך.

לגבי ההערה של ח"כ זיידל, אני מוכנה לחקן פה: "הוועדה חובעת כי בכל פחרון שיושג שיש להבטיח זכויותיהם של העובדים בכל הקשור לפיצויי פיסורין ותשלום הפיגורים בשכר ותשלומים לקופות הגמל."

י. שמרון:

4. הוועדה מביעה את דאגתה על כי המעסיקים אינם מקפידים בהעברת דמי גמולין לקרנות הגמל להבטחת זכויותיהם של העובדים כחוק

של העובדים כחוק כפי שמחייב מהסכם העבודה. פיגורים אלה גורמים להצטברות של סכומים גדולים המקשים מאד במקרים של פשיטת רגל ומכבידים על כונסי הנכסים המתמנים לפרוע את החובות ולהבטיח רציפות הזכויות של העובדים."

מ. שחל: אני אומר כי יש לנסח כך:
"... פיגורים אלה גורמים להצטברות

חובות בסכומים גדולים."

י. יודין: אני חושב שזה המקום לומר בצורה מפורשת כי וועדת העבודה חובעת להשוות את ענין החובות לקרנות תגמולין, למעמד המשפטי של השכר בהתאם לחוק הלנה השכר. אני מציע להדגיש את הנקודה הזאת שוועדת העבודה סבורה שיש להשוות מעמד משפטי בכל הנוגע לביצוע גביית החובות לקרנות הביטוח.

מר ברק: אני רוצה להתייחס לעובדה שכאן בסעיף 4, ואחרי סעיף 6, מתייחסים לבעיה הכללית של פשיטת רגל. אנחנו נצטרך בוועדה השרים לדון בזה ולהביא מסקנות. ועדת העבודה החליטה באחת הישיבות הקודמות שהמסקנות האלה יתייחסו רק ל"גרב יפה". כל פשיטת רגל נוגעת גם ל"גרב יפה" אבל ניסוח סעיף 4 ובמיוחד סעיף 6, זה כבר מסקנות כלליות. (את בעצמך כותבת "פשיטת רגל", זה חלק מהחובות בפשיטת רגל, זה ודאי שייך לפקודה)

היו"ר ש. ארבלי: מה זה שייך לתיקון בפקודה?

מר ברק: לא שייך? חשבתי שנתייחס לנושא זה בוועדה זו.

היו"ר ש. ארבלי: אני לא מוכנה לקבל את דעתו של מר ברק. אנו חיים בתופעה מסוימת שהיא קיימת, מה זה שייך לתיקון בפקודה? זה לא שייך.

את הסוגיה על זכות הקדימה וכו' לגבי הפקודה לתיקון בחוק, את זה אנחנו איפשחנו, אבל לציין את העובדה שיש חופעות כאלה? (גמרנו סעיף 4, עוברים ל-6)

מר ברק: אני ארצה לתקן את סעיף 6 אחר כך.

י. שמרון: סעיף 5.

5. הוועדה מביעה דאגתה מהעובדה שהמעבידים במפעל "גרב יפה" לא העבירו את הסכומים ללשכת המס ולקרנות הגמל אשר נוכח מהעובדים ונועדו להבטחת זכויותיהם הסוציאליות במשך חמישה חודשים. כתוצאה מפיגורים אלה הצטבר סכום הנאמד בכ-250 אלף לירות שיש לפרוע אותן. אי העברת הסכומים לקרנות במועד פגעה במימוש הזכויות הסוציאליות של העובדים. הוועדה מציינת כי במקרה של הטיפול במשבר שפקד את מפעל "גרב יפה" פעלה ההסתדרות הכללית ומועצת פועלי עפולה להבטחת עזרה רפואית לפועלים למרות הפיגורים בתשלומים לקופות הגמל והקרנות.

י. יודין: רק לקופת חולים ולא לקרנות הגמל.

אני עכשיו לא מסגנן, אבל אם קופת חולים מפסיקה טיפול שוטף בעובדים בגלל פיגורים בתשלומים, זה מהווה לחץ נוסף על העבידים לסלק את הפיגורים. אולם בהחשב בזכויות העובדים, מקבלים על עצמם מוסדות הגמל וקופת החולים הכללית התחייבות כספית, שאחר כך כשבא ענין פשיטת הרגל ונכנס לתמונה כונס הנכסים, יש נטל כספי מיוחד לקרנות הגמל שבו לא מתחשבים. אז אחת משתיים, או שברגע שמסתמן פיגור של המעבידים

מפסיקות הקרנות לתת שרותים לעובדים ואז הנטל הכספי לקרנות הגמל ולקופת חולים הוא קטן יותר ואז נוצר לחץ על המעבידים. אנחנו אומרים - לא, זה יחס בלתי אנושי. כך נכנסות הקרנות וקופת חולים לחוב עמוק יותר, אחר כך כשהענין מתפוצץ, על ענין החוב הזה אין הכרה משפטית. אז יש לומר שהעובדה שקרנות הגמל וקופת חולים המשיכו במתן השרותים למרות הפיגורים זה מקנה מעמד מיוחד לתביעותיהם.

היו"ר ש. ארבל:

הנקודה שאתה מעלה אותה היא בהחלט נקודה חשובה מאד, אבל אני לא מציעה שאנחנו היום נכלול אותה. כשנדון בסוגיה השניה, נעלה גם את הנקודה הזאת - מעמד המשפטי של קרנות הגמל, אני מוכנה, אבל לא היום. אין לי שום ספק שקרנות הגמל, זה מה שאני רוצה ואתה רוצה, שימלאו את ההתחייבות המוסרית כלפי הקרנות הללו. יש לחסל את הפיגורים בהחלט, ואנחנו נדרוש שהם יעמדו בכל ההתחייבויות למרות הפיגורים, לתת להם מעמד מיוחד ויש לכסות את הפיגורים הללו. אבל לא נכניס היום את הנקודה הזו כי יש ויכוח וחילוקי דעות, נשאר את הנקודה הזאת.

י. ארידור:

כאשר לא שולמו מס קופ"ח עבור העובדים על לא עוול בכפם, אני רוצה להבין ממה התפתעלות? האם יניחו את העובדים האלה יפקירו אותם והם לא יקבלו טיפול רפואי? ממה התפתעלות? מצינינים את זה כאילו אנחנו נמצאים במצב שבו בדרך כלל זה לא קורה, ובדרך כלל מפקידים את העובדים, אבל במקרה הזה המיוחד של המשבר שפקד את "גרב יפה" - זה קרה. ממה שפה נכתב יוצא כאילו זה מאורע כל כך נדיר במדינת ישראל עד שזה זקוק לציון מיוחד.

אני אינני יודע את העובדות, אולי

ידועות עובדות שזה לא קרה כך.

מ. שחל:

אולי מוטב לאמר: "גם במקרה זה עמדה קופת חולים... וכו'".

י. ארידור:

זה יותר טוב. אני רוצה להוסיף עוד תיקון אחד: "הועדה מציינת שאילו היה חוק ביטוח בריאות ממלכתי ואילו היה חוק פנסיה ממלכתי לא היינו מגיעים לכל החקלות שמוזכרות במסקנות האלה".

מ. כהן:

בדו"ח הזה של הועדה אנו מגנים את המעסיקים על שלא שילמו את החובות לקרנות, צריך לומר משהו גם על מועצת הפועלים על שלא עמדה על כך. אני רוצה עוד להעיר שמה שאמר ח"כ יודין שבגלל זה יש חוק משפטי לגבי הפיגורים, אני חושב שצריך פשוט לומר שיכולים להצהיר פה מאה פעם שיש חוק משפטי במסמך הזה, זה לא ישנה את המצב המשפטי. אפשר להגיד אחת משתיים - או שהועדה ממליצה שיהיה תיקון, או היא צריכה להביע את דעתה. לכן מצאתי לנכון להגיד שאם אי פעם הדורות הבאים לא יהאו שנאמרה הערה כזו בלי שמישהו יתקן את הדבר.

י. שמרון:

סעיף 6.

6. ועדת העבודה פונה לקרנות הגמל של ההסתדרות לעשות מאמצים מירביים כדי לגבות את התשלומים במועד ולחבוע לדין את המלינינים תשלום עפ"י חוק הלנת השכר. הועדה סבורה כי יש לדאוג שזכויותיהם של העובדים בקרנות הגמל לא הפגענה כתוצאה מגביה לא סדירה, ובמקרה של פיגורים בחשלומים ע"י המעבידים.

הועדה פונה להסתדרות הכללית ולקרנות הגמל לעשות כמיטב יכולתם על מנת להבטיח זכויות אלה.

אני מבקש למחוק את המילים "לעשות
כמיטב יכולתם".

י. ארידור:

אני מציע שהסעיף הזה יפתח במה שנאמר
בחוק הלנת השכר, מאחר ששם הובטח
גביה עפ"י חוק הלנת השכר, עם אתוזים כפי שמקובל וכו' - אח"כ
לכתוב: חובה על קרנות הגמל להבטיח זכויותיהם של עובדים.
קודם כל להגיד איזה אמצעים יש להם, ויש להם אמצעים לגבות את
הכסף.

מ. וורטמן:

בסעיף ה' מדובר על השלומים לקרנות
הגמל, לממשלה אין כל חלק בזה, היא
לא יכולה להפעיל את זה, לא לבצע את זה ולא ליישם את זה. הפניה
הזאת לממשלה נראה לי שזה לא המקום. כשהיו צריכים לפנות לממשלה
פנו לממשלה, אבל אין כאן מקום להטיל על הממשלה

מר שומר:

הממשלה עשתה את שלה בחוק הלנת השכר,
שם נאמר במפורש בענין קופות הגמל,
כאן היתה התרשלות. לו היו מועצות הפועלים מקפידות על דברים אלה
היו מונעים התרשלות.

מ. כהן:

קרנות הגמל ואפילו קופ"ח, לצערי
הרב אינם מוסדות מפילנטרופים, הם לא
יכולים להיות מוסדות פילנטרופים. הם פועלים במסגרת תקנון.
לעיתים קורה שבלחץ האיבוד המקצועי ועפ"י החלטת ההסתדרות,
חורגות הקופות מן התקנון ועושות פעולה לפנים משורת הדין.
אבל הקרנות עלולות להתמוטט אם נחבט מהן לפעול שלא עפ"י
התקנון.

י. יודין:

אני מציע פה שני חיקונים. א' - הועדה
סבורה כי יש לדאוג שבמסגרת התקנון תפעלנה קרנות הגמל. אני
לא מציע שיהיה איזה שהוא דוקומנט שמישהו יכול לפרש אותו כחביעה
מוסרית וציבורית נמקרות הגמל לחרוג מתחומי התקנון. כדי לשנות
את התקנון אני מוכן לתת הרצאה מה זה קרנות גמל.

דבר שני, אשר לבעיה בכללה, מה לעשות
במקרה שלמרות כל המאמצים יש פיגורים וכו', אז כאן אני חושב
שצריכה להיות פניה לממשלה, להסתדרות הכללית ולארגוני מעסיקים.
כי זו לפי דעתי אחריות משותפת של כל הגורמים להבטחת זכויות
עובדים במקרים חריגים, שיש לעשות משהו במאמץ משותף; אז יכול
להיות שזו קרן ביטוח לקרנות ביטוח, אני לא נכנס עכשיו לפרטי
הענין. אני מציע לוועדה לקבל את שני החיקונים, כי מחר מישהו
ינפנף עם מסקנות הועדה ומישהו יפרש אותם שאפילו אם המעבידים
לא משלמים קופת חולים וקרנות ביטוח, הם חייבים לעמוד בהתחייבויותיהם.

אני מוכן לספר כמה ועדי פועלים הולכים
לקרנות ביטוח ולקופ"ח ומבקשים שימשיכו בתשלומים למרות כל חקקי
הלנת שכר וכו' וכו', בהגשת עזרה, למרות הפיגורים של המעסיקים.
וככה מצטברים חובות.

ה. זיידל:

הנושא שהעלה ח"כ יודין הוא נושא עדין
ולא נוכל לקבוע עקרונות ע"י עצבנות.
הבה לא נחחרה כאן מי יוחר נאמן לקרנות הפנסיה. יש רק עקרון
אחד, קרנות הפנסיה נוצרו למען החבר ולא להפך, אני אומר את זה
לח"כ יודין.

לפני שלוש שנים (ודבר על כך כמה פעמים
בוועדה זו) הובאו הצעות למחלקה לאיגוד מקצועי, והמחלקה לאיגוד
מקצועי התייצבה בפני ועדת העבודה והיא חבעה להכיר בחוק קופות
גמל כשכר מולן. (זו היתה הצעת חוק של ח"כ וורטמן).

בתשל"א התקבל התיקון הזה אשר מונח כאן לפני. מה הוחלט אז?
הוחלט שבמידה שהמחוקק יכיר בחוק של קופת גמל כשכר מולן, אז
קופות הגמל מגישות את החביעות ובבח אחת הן לוקחות על עצמן
את ההתחייבות לשלם את הפנסיה. זה היה דוקומנט בראשות חברו
של יודין - צבי נתנזון. אני הייתי חבר במחלקה לאיגוד מקצועי
ואני מודה ומחווה שאני חשתי שקרנות הפנסיה לא תוכלנה לעמוד
בכך. הועדה המרכזת החליטה בניגוד לדעתי.

יתכן שההסתדרות חזרה בה מהחלטותיה,
זכאן שמענו בישיבה הקודמת גם מהיועצת המשפטית וגם מאחרים
שהיא רוצה לחזור בה. אבל אנחנו לפי דעתנו לא יכולים לחזור בנו
ויש לנו זכות מוסרית לתבוע מההסתדרות, מקרנות הגמל, שתמורת
הגשת משפטים אלה והכרת בחוק בקופות הגמל כשכר מולן, היא
צריכה לקחת על עצמה לדאוג לכך שזכויות לא יקופחו.

קשה לי לקבל את הנוסח "לעשות כמיטב
יכולתה", זה צריך להיות הרבה יותר מובן.

מ. ורטמן:
הצעה התיקון הייתה בדיוק כפי שאמר
ח"כ זיידל - להכיר בקרנות כפי
שזה מקובל בביטוח לאומי. עובד מבוטח - צריך לקבל תביעותיו.
גביה הכספים שאחרי כן, הקרן - אם חרצה - תגבה; לא חרצה - לא
תגבה. לצורך זה המחוקק העניק לה עפ"י חוק הלנת השכר, דמי
הלנת השכר, בדיוק כמו שכר. (4%)

זה לא הושג. הגשתי עכשיו הצעה חוק
לתקן את הדבר שאז לא הצלחנו, אולי הועדה המרכזת הנוכחית כן
תסכים.

ח"כ יודין, אף אחד איננו מדבר על
פילנטרופיה. לא מבקשים מקופ"ח שהעניק שירותים למי שאיננו חבר.
ומקרנות הביטוח לא מבקשים שיעניקו זכויות גמל למי שאינו חבר
בהן. אבל אנחנו צריכים לעמוד על כך שמי שהוא חבר וניכר ממשכורתו
(אני מתפלא על הגישה כאשר אני שומע דברים כאלה) ניכר מהעובד
ממשכורתו גם חשלומים לקופת גמל וגם למס אחיד. אם גבו - הדין
כמו דין שכר. נותן העבודה חייב להעביר קודם כל את חלקו של
העובד וגם את חלקו הוא.

אם הוא לא מעביר, ולקופת הגמל ישנם
האמצעים לגבות את הכסף והם לא גובים, אז זו לא פילנטרופיה.
אנחנו רוצים שקופות הגמל יגבו. אני יודע שישנם מקרים שועדי
עובדים ומועצות פועלים פונים לקופת גמל "נותן העבודה במצב
קשה, בוא נחכה" ואז, הופ - פשיטת רגל.

אני מציע אחת משתיים. אני מציע שההסתדרות
תיזום קרן, שבמקרים כאלה היא תשא באחריות. אבל אי אפשר לבוא
ולהגיד: הבה נחכה עד שיחבהר, וכאשר יש פשיטת רגל פונים לממשלה
שתשלם. שני דברים אלה לא יכולים ללכת יחד אחת. לכן אני אומר
מוטב שהאור האדום ידלק לפני שחייבים לעובדים מאשר אחרי זה
שהם יסתובבו ויחפשו מאיפה חבוא הישועה.

לכן אני בעד זה שייאמר: הסלת חובה
על ההסתדרות, מחובתם לעשות זאת.

י. ארידור:
אני שמח מאד שהצעה האנטי פועלית
מתמצית כאן בדיון, זו הצעה אנטי
פועלית משום שהפועלים לא עשו והם לא אחראים, והם שילמו הרבה
שנים ממשכורתם לקופות הגמל ולקופ"ח, אז מציעים לא לחייב את
ההסתדרות או את קרנות הגמל, באופן חד משמעי לתת את השרותים
לעובדים, זה אומר להפקיר עובדים אלה ומשפחותיהם, למצב שאם
יצטרכו רופא לא יוכלו לקבל רופא. מפני שאם לא יחייבו, הם לא
יחננו שרותים.

באופן זה זכויות שהצטברו במשך שנים יכולות ללכת לאיבוד מלא או חלקי, וכל זה לא באשמתם. ואת ההצעה הזאת אנחנו שומעים מנציג של מפלגה שקוראת לעצמה מפלגת פועלים מאוחדת. אני חייב לומר שאני נדהם לשמוע הצעה אנטי פועלית כזו ואני מציע לדחות אותה.

א. מויאל:
כל הקצף שיצא - לא מוצדק. יודין אומר שאם יש קונפליקט בין מעסיק לעובדים ולא העבירו כספים לקרן, זו תורה ידועה שלפעמים באים לקרן בתביעות. זה ביטוח. יודין לא אמר שבוזר שלא גבו הפועל צריך להנזק. השאלה היא באיזו מידה יש לחייב את ההסתדרות. וכאן נדמה לי הניסוח של הסעיף הוא שנתן מקום לאמירה של יודין. מה כתוב בפסקה האחרונה של סעיף 6? כתוב: "הוועדה פונה לממשלה ולהסתדרות הכללית וקופות הגמל לעשות כמיטב יכולתם להבטיח...". צריך לומר: "הוועדה פונה להסתדרות (לא לממשלה!) לדאוג לגביה סדירה על מנת להבטיח זכויות העובדים.

צריך לחייב אותם שיגבו, זה ראשית חכמה. בצמידות לזה, יש לחייב את ההסתדרות ואת קופות הגמל.

היו"ר ש. ארבלי:
צריך כמובן לדאוג גם להסתדרות וגם לזכויותיו של העובד. אין לומר "אנטי פועלית" כי דאגה לקרנות זו גם קרן לעובדים, זו קרן שלהם ולא של מישהו אחר.

בקשר לחובתן של הקרנות, אמרנו בתחלת סעיף 6 "לאור האמור בחוק הלנת השכר וכו'" "אח"כ יבוא: "הוועדה רואה כי מחובתן של קרנות הגמל של ההסתדרות לעשות מאמצים כדי לגבות את הכספים במועד ולחבוע לדין את המלינים חשלום עפ"י חוק הלנת השכר." זו נקודה אחת.

אחר כך אני באה ואומרת: "הוועדה סבורה כי על הקרנות לדאוג שבמסגרת התקנון שלהן יובטחו זכויותיהם של העובדים". רציתי ללכת לקראתו של ח"כ יודין. לא? - לא. בבקשה. "הוועדה סבורה כי על הקרנות לדאוג כי זכויותיהם של העובדים לא תפגענה כתוצאה מגביה לא סדירה ופיגורים בתשלומים ע"י המעבידים. הוועדה פונה להסתדרות הכללית ולקרנות הגמל להבטיח זכויות אלה."

לגבי המעסיקים, אני מוכנה שבסעיף 4 כאשר אנו מדברים על הפיגור בתשלומים תהיה קביעה שועדת העבודה מפנה תשומת לבם של הארגונים הכלכליים לעשות כמיטב יכולתם שמעסיקים יעבירו תשלומים במועד."

מר ברק:
אני חושב שבסעיף 4 יש מקום שהסעיף יהיה די ברור. מעסיקים שגובים כספים שהם לא שלהם, שתהיה אמירה ברורה בנקודה זאת.

היו"ר ש. ארבלי:
יש הסכמה איפוא שבסעיף 4 נוסף: "ועדת העבודה פונה ללשכת התיאום של הארגונים הכלכליים לעשות כמיטב יכולתם להבטיח שמעבידים ומעסיקים יעבירו את התשלומים לקרנות במועד."

י. שמרון:
סעיף 7:

7. הוועדה מביעה תקווה כי הממשלה והגורמים הנוגעים בדבר יעשו כמיטב יכולתם להפעל המפעל והבטחת תעסוקה לעובדים."

היו"ר ש. ארבלי:
זה כבר אמרנו ואפשר למחוק את זה.

סעיף 8

י. שמרון:

8. הועדה תביא בפני הכנסת את המסקנות הסופיות בנושא שהדיון והטיפול בו טרם הסתיים.

מר שומר:
אני מבין שבסיפא נאמר כי הועדה פונה לממשלה בענין החלומים לקופות הגמל, השאלה היא מה חלקה של הממשלה בתור כזאת להבטחת תשלומים לקופות הגמל.

היו"ר ש. ארבלי:
כאשר שאל ח"כ ארידור, הוא הסתפק בדברי החשובה שאמרת לו. כאשר ישבנו בישיבה ההיא, שלחתי את הסיכום שהיה, אנחנו פרטנו מה הן זכויות העובדים - מה זה אומר: 400 אלף שכר של חמישה שבועות; 250 אלף פיגור תשלום לקרנות עבור חמישה חודשים ל"מבטחים" וללשכת המס; 500 אלף פיצויים לעובדים, זה מסתכם במיליון ו-150 אלף. על זה הודיעו שהממשלה תשתדל לעשות שזכויותיהם של העובדים לא יפגעו.

גמרנו סעיף זה. חודה רבה לח"כ שחל

- אנו עובדים לסעיף הבא:

מסקנות ועדת העבודה בנושא פיסורי עולים ממקומות עבודתם והמשבר החמור בקליטה.

כידוע לחברי הוועדה, בישיבה קודמת, בנושא הזה התגלו אי התאמות במספרים, לגבי הנתונים שכללנו כאן היו למעשה ציטוט של מספרים שנמסרו לנו, מסתבר שהיו אי התאמות מבחינת המספרים הללו שנמסרו. על כן בקשנו ממשרד לקליטה עליה ומשרד העבודה שישבו ביחד ויחאמו את המספרים ויביאו לנו מספרים מוסכמים ומחאמים ע"י שניהם.

את המסקנות שאנחנו מניחים כיום, עידכנו אותם עפ"י הנתונים שקבלנו ממר מנחם שרמן, מנכ"ל המשרד לקליטה עליה ואשר הם למעשה פרי של עבודה משותפת של שני המשרדים, משרד העבודה והמשרד לקליטה עליה, ואנחנו עידכנו את הנתונים המונחים כעת לפנינו. (בבקשה יצחק, תתחיל לקרוא)

י. שמרון:
"מסקנות ועדת העבודה בנושא פיסורי עולים ממקומות עבודתם והמשבר החמור בקליטה.

בישיבת הכנסת מיום י"ט באדר תשל"ד 13 במאוס 1974, הוחלט להעביר לדיון בוועדת העבודה את ההצעה לסדר היום את ההצעה לסדר היום של ח"כ זלמן שובל בנושא פיסורי עולים ממקומות עבודתם והמשבר החמור בקליטה.

ועדת העבודה קיימה שלוש ישיבות לדיון בנושא זה, ושמעה את נציגי המשרד לקליטה עליה, נציגי משרד המסחר והתעשייה, נציגי הסתדרות המהנדסים, נציגי הסתדרות ההנדסאים והטכנאים, נציגי הסתדרות ונציגי משרד העבודה.

לאור חשיבות הנושא הועדה הרחיבה את דיוניה על בעיות תעסוקת אקדמאים והבעיות הכרוכות בקליטה מקצועית וחברתית של עולים אלה במקומות עבודתם. לפי נתוני משרד הקליטה שנמסרו לוועדה, עלה בשנים האחרונות ציבור בעלי מקצועות מדעיים ואקדמאים חופשיים וטכניים בקרב עולים, ובשנת 1973 הגיע ל-43% מקרב כלל בעלי משלה יד מבין העולים.

מר ברוך: בקשתי לתקן: 44,2%

י. שׁמרון: "על אלה נימנו כ-2500 מהנדסים, 1100 רופאים, 1800 מורים ו-850 בעלי חארים במדעי הרוח והחברה. עולים אקדמאים אלה מחוספים על ציבור בעלי מקצועות דומים בישראל המהווה כ-18% מכלל המועסקים שהוא מן הגבוהים בעולם."

מר ברוך: עוד חיקון: "המהווה בשנת 1972 כ-17% מכלל המועסקים". החיקון בא מכיון ש-18% עדיין לא פורסם בציבור ו-17% כבר פורסם.

היו"ר ש. ארבל: למה לנו לחזור שנתיים אחורה?

מר ברוך: כי זה עפ"י פרסומים רשמיים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, פרסומים אלה של הלשכה שהם האחרונים הם לשנת 1972. מאחר שהחבר שאין עדיין פרסום שבו מופיע 18%, איננו יכולים להקדים את הפרסומים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

היו"ר ש. ארבל: אני מוכנה שנגיד: 17% לשנת 72 ולפי הערכה משוערת יהיו כ-18% לשנת 73.

מר ברוך: אני רוצה למסור אינפורמציה לחברי הכנסת, שבשנת הלימודים תשל"ד, בשיחוף עם משרד החינוך נקלטו למעשה 1000 מורים במערכת החינוך, מהם 560 נקלטו ומלמדים; 240 נמצאים בהסתכלות ועוד 190 בהסבה.

אינפורמציה נוספת, אנחנו סיכמנו על פתיחת שני מקומות הכשרה למורים לשנה הקרובה, אחד יהיה בבאר שבע ואחד בצפת.

היו"ר ש. ארבל: אנחנו נוסיף את העובדות הללו.

י. שׁמרון: "מסקרים של משרד המסחר והתעשייה מחברר שרק 3% מן העובדים בתעשייה הישראלית הם אקדמאים שמחציתם הם בעלי מקצועות טכנולוגיים, מהנדסים ובמדעי הטבע. לעומת 5-6 אחוזים בתעשייה בארצות מפותחות אחרות. נציגי המשרדים הממשלתיים מסרו כי בשנים הבאות צפוי עודף ניכר של אקדמאים בישראל, ולפי נתונים שנמסרו ע"י נציגי משרד העבודה היה בסוף מאי ש"ז, ביקוש עבודה מצד 820 מהנדסים ואדריכלים שמהם 85% הם עולים חדשים."

מר ברוך: מתוך ה-3% אני בקשתי עוד הפעם טלפונית ממשרד המסחר והתעשייה לאמת את המספרים. החברר ש-1,7% הם מהנדסים ובעלי מקצועות בחתומים המדעים המדויקים, ו-1,3% בעלי מקצועות אחרים אקדמאים. סך הכל 3%.

פשוט רק לידיעה, נתון שעדיין לא נתפרסם, כנראה שבנתונים החדשים שיפורסמו יחברר שציבור המהנדסים נמוך יותר.

י. שׁמרון: "נציגי המשרדים הממשלתיים מסרו כי בשנים הבאות צפוי עודף ניכר של אקדמאים בישראל, ולפי נתונים שנמסרו ע"י נציגי משרד העבודה היה בסוף מאי ש"ז. ביקוש עבודה מצד 820 מהנדסים ואדריכלים שמהם 85% הם עולים חדשים. מדיוני הוועדה מתברר כי בעית העסקתם של עולים אקדמאים משתקפת בפיטורי עולים ממקומות עבודתם, בהקשר לפיטורי עובדים במפעלים לפי הנוהג של ראשון נכנס-אחרון יוצא, במקרה של צמצומים בתעסוקה."

"כך נחקרה הבעיה של צרכי התאמה של עולים אקדמאים בתפקידיהם החדשים ומגבלות וזמניות בעבודה.

אחת הסוגיות המרכזיות שהועלו במישור זה בוועדה הייתה שאלת העסקתם של מהנדסים עולים בתפקידי הנדסאים וטכנאים. נציגי המרכז לקליטת עליה מסרו שאם לא ישחנה אופי התעשייה בשנים הקרובות עלול להווצר בארץ עודף מסוים של היצע מהנדסים בשוק העבודה, אך לעומת זאת יהיה מחסור גדול בטכנאים והנדסאים.

לאחר העיון בחומר שהובא לידיעת הוועדה, שמיעת נציגי המשרדים הממשלתיים, ארגוני העובדים ונציגי ההסתדרות, הגיעה ועדת העבודה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה דאגה בענין התחזיות המצביעות על הוצרותה של בעיה חמורה של העדר תעסוקה מלאה לציבור אקדמאים עולים ורואה בכך מכשול למגמות עידוד העליה.

2. הוועדה מציינת כי בעית תעסוקת האקדמאים בישראל קשורה בחופעה מכוונת בארצות מפותחות בהן גדל ציבור גומרי האוניברסיטאות ובעלי תארים אקדמאים בעוד אשר קצב היצע התעסוקה במוסדות השכלה גבוהה, בשרותים ובתעשייה אינו מדביק את צרכי מנקשי העבודה בתחומים אלה.

עם זאת הוועדה בדעה כי צרכי קליטת העליה מבקשים פתרון לתעסוקה בתחום זה, והיערכות הציבור ומוסדות הממשלה כדי לנצל את הפוטנציאל המשקי שבגידול ציבור האקדמאים בארץ ולמנוע הוצרות בעיות כלכליות וחברתיות על רקע זה.

הוועדה בדעה כי יש להתאים את המשק והתעשייה בישראל לצרכי העליה ולעסוק בהסברה נרחבת בקרב העולים למען יתאימו עצמם בקבלת מקומות עבודה לפי צרכי המשק בישראל.

י. יודין:
אצלנו זה תלוי בחקופות, יש תקופות שיש מחסור באקדמאים ויש תקופות שנוצר עודף. אני מציע שאם כבר רוצים לקשור את זה באיזון שהיא חופעה, אז פשוט מאד יש לאמר: "הוועדה מציינת כי בעית תעסוקת אקדמאים בישראל קשורה בפיתוח המשק ולא פעם היו גם בעבר תופעות של עודף זמני אשר בא על פתרון ע"י מאמצי פיתוח." "

למה לי לקשור זאת לתופעה כלל עולמית? יש תופעה מסוימת בישראל וכולנו מכירים אותה. מוקדם לקבוע הלכה, כי אם קובעת ועדה של הכנסת הלכה כזו, היא אומרת לאמיתו של דבר לעולים ולא רק לעולים - גם לבנים שלנו - אל הלמדו. אני לא מציע שנעשה כך. הוועדה לא חקרה מספיק את הבעיה כדי לקבוע פה מסמרות שקיימת בעיה תרומית של אקדמאים. מה שמצוי וידוע לנו מנסיון ישראלי שאם פעם בחברת החשמל מהנדסים עבדו עם פועלים פשוטים, אפילו לא עם הנדסאים וטכנאים, ואח"כ הוכנסו מהנדסים כעבור שנה שנתים, וככה היה במשק הישראלי עשרות שנים.

מר שרמן:
אולי אפשר בסעיף א' כאשר קוראים "הוועדה מביעה דאגה בענין התחזיות המצביעות על הוצרותה של בעיה" אולי אפשר לסגנן את זה ולכתוב "... המצביעות על סכנה של הוצרותה של בעיה."

י. יודין:
"... שעלולה להיות מכשול לקליטת עליה ויש לגבור עליה בתכניות פיתוח."

ח. שמעוני:
אני חושב שכשורה שניה יש להוסיף: "גם בארצות מפותחות בהן יש ציבור בוגרי אוניברסיטאות בעלי תארים אקדמאים קיימת בעיה של תעסוקה."

י. יודין:
אני אחן לכם דוגמא, בשנות השישים
היה באמריקה מחסור במהנדסים - מהנדסי
אלקטרוניקה, מהנדסי ארונותיקה, נפלה הכרעה להפסיק כל מיני
פרוייקטים, בעיקר אלה שקשורים בכיבוש החלל. פחאום נוצר שם
משבר, אבל תקופה זו עברה; משק עובר תקופות שונות. למה שועדת
בעבודה תוציא מן השרוול חורה שלמה? - כלפי הארץ וכלפי העולם
כולו.

היו"ר ש. ארבל:
אני בהחלט מסכימה. זאת לא חורה שאנחנו
הגינו אותה; זאת חורה שמכרו לנו נציגי
המשרדים שהופיעו פה, שזו בהחלט בעיה עולמית. אבל בהחלט צריך
לומר אותה בצורה אחרת.

א. מויאל:
אני סבור שאין לקשור את הדברים,
אבל יש לציין את החופעה. בינואר
שנה שעברה החקיימה ועידה של ארגון העבודה הבינלאומי, אחת
הבעיות שנתקלים בה היא שיש חוסר תכנון בין האוניברסיטאות לבין
הצרכים של המדינות. כלומר מייצרים יותר מדי אקדמים. בעיקר
במקצועות הומנים. אפשר לומר שקיימת חופעה בעולם ואנחנו ממליצים
שיהיה תיאום יותר בין האוניברסיטאות לבין גורמים הייצור בארץ;
והוועדה גם רואה בפיתוח מדע עתיר ידע בארץ. לציין שקיימת
החופעה אבל לא לקשור זה בזה.

מר שרמן:
אני הייתי מבקש שבכל זאת יבוא לידי
ביטוי שאנחנו מציינים שבעוד קצב
ההיצע בחסוקה אינו מדביק את צרכי הציבור, עם זאת הוועדה בדעה
שצרכי קליטת עליה דורשים פתרון לבעית החסוקה בתחום זה.

י. יודין:
אני בעד כל פסוק המדבר על הצורך
להתאים את תכניות פיתוח המשק לאופי
העליה, במידה מכסימלית. זה יהיה נכון, כי יש בכל זאת בעית
חסוקת האקדמאים.

היו"ר ש. ארבל:
אני הייתי אומרת כך: "ההעדה מציינת
כי קיימת בעית חסוקה לאקדמאים עולים
וזה לאור העובדה שהולך וגדל ציבור גומרי האוניברסיטאות ובעלי
תארים... וכו'" כלומר, החופעה קיימת בשל העובדה הזאת.

מר שרמן:
אולי כדאי לציין כך: "הוועדה מציינת
כי קיימת בעית חסוקה בישראל הדומה
לתופעה בארצות מפתחות".

י. יודין:
אני מציע לוותר על ארבע שורות
ראשונות של סעיף 2. אני מציע לפתוח
את סעיף 2 במשפט כזה: "נוכח אחוז ניכר של אקדמאים בחוץ העליה
שזרמת בשנים האחרונות לארץ קובעת הוועדה כי יש לפעול למען
פחרון..."

היו"ר ש. ארבל:
זה ישנו. בטוח שקיימת בעיה, קיימת
בעיה גם בגלל זה שהאוניברסיטאות
בארץ מכשירות אקדמאים נוספים ועל כן נוצרת בעיה. אילו היו
באים רק עולים אקדמאים וזהו זה, והיה צריך לדאוג רק להם -
יכול להיות שלא הייתה נוצרת בעיה. אבל הבעיה נוצרה כאשר מספר
הלומדים באוניברסיטאות הולך וגדל ומספק האקדמאים הולך וגדל,
ונוצרת הבעיה הזו.

י. יודין:
צריך להיות משפט לגבי פיתוח תכניות
להשכלה גבוהה.

ח. שמעוני: אני מציע ככה: "הוועדה מציינת כי גם בארצות מפותחות אחרות, בהן קיים גידול בגומרי אוניברסיטאות ובעלי תארים אקדמיים אינו מדביק קצב היצע במוסדות להשכלה גבוהה בשרותים ובתעשייה. בישראל - בנוסף לכך, יש גם עלייתם של אקדמיים רבים. עם זאת הוועדה בדעה כי צרכי קליטת העליה בישראל... וכו'." אנו אומרים כאן שני דברים - א' שישנו חהליך בעולם והוא קיים גם בישראל ויש עוד דבר נוסף - עלייתם של עולים אקדמיים. ועל אף זאת אנו צריכים להתאים את צרכי המשק לצרכי קליטת העליה. אנו חייבים להדגיש את חומרת הבעיה של חוספת האקדמיים כדי להגביר את היערכות המשק למטרה זו.

היו"ר ש. ארבל: על המסקנה שכתובה פה - אני חולקת.

מר שרמן: לפי אינפורמציה שמצויה בידי, יש בישראל חופעה שדומה לחופעה בארצות אחרות - עודף גדול מאד בכוגרי מדעי החברה והרוח על פני מה שהמשק יכול לקלוט; זו עובדה מס' 1. עובדה מס' 2 - לפני שנה היה במחלקה לפיזיקה באוניברסיטה העברית מכרז לפיסיקאי חוקר בעל תואר שלישי, היו חמישה מועמדים ישראלים בעלי תואר שלישי למשרה הזאת, בשעה שהיה רק תפקיד אחד. יצא איפוא שלא רק בגלל בעיה של קליטת עליה, אלא גם כוגריים ישראלים של הפקולטה לפיזיקה לא יכלו להקלט במשרות קיימות במוסדות להשכלה גבוהה.

היו"ר ש. ארבל: אין כאן ויכוח או חילוקי דעות, זו באמת חופעה עולמית שקיימת גם בישראל. מספר האקדמיים הולך וגדל גם בקרב ילידי הארץ, וגם בקרב העולים, וזה מהווה בעיה שצריך לדאוג לה. אני לא יודעת מדוע אנחנו צריכים להרתע מלומר שהחופעה דומה למה שישנו בארצות מפותחות. להיפך, זו חופעה שאין להתבייש להגיד אותה.

"הוועדה ערה לבעיה כי חופעת עודף אקדמיים בישראל דומה לחופעה קיימת בארצות מפותחות, בהן גדל ציבור גומרי האוניברסיטאות ובעלי תארים אקדמיים, בעוד אשר קצב היצע התעסוקה במוסדות להשכלה גבוהה בשרותים ובתעשייה אינו מדביק צרכי ציבור מבקשי העבודה, וכן האחוז הגבוה של העולים האקדמיים המגיעים לארץ."

י. שמרון: "עם זאת הוועדה בדעה כי צרכי קליטת העליה דורשים פתרון לבעית התעסוקה בתחום זה והיערכות הציבור ומוסדות הממשל כדי לנצל את הפוטנציאל המשקי שבציבור האקדמיים בארץ ולמנוע הוצאות בעיות חברתיות וכלכליות על רקע זה."

מר שרמן: אחרי זה הייתי אומר: "הוועדה בדעה כי יש לעסוק בהסברה בקרב המשק והתעשייה בישראל והעולים למען יתאימו עצמם בקבלת מקום עבודה."

י. שמרון: "הוועדה בדעה כי על המשק להיערך לצרכי קליטת עליה וכי קיים צורך בהסברה נרחבת בקרב העולים למען יתאימו עצמם בקבלת מקום עבודה לפי צרכי המשק."

3. הוועדה רושמת לפנייה את הודעות נציגי הממשלה על האמצעים שנקט המשרד לקליטת עליה ומשרדי ממשלה אחרים לפתרון בעית העסוקת אקדמיים. בין האמצעים הללו יש למנות את פעולותיה של המועצה הלאומית למחקר ופיתוח שהצליחה לסדר בעבודה 150 איש והקמה קרן משאבים בסך 100 מיליון דולר ליצירת מקומות העסוקה לעולים תוך מתן עדיפויות בערי פיתוח.

מר שרמן:

אני רוצה להבהיר, ה-100 מיליון
זו קרן שמחלקה לשנים. קרן אחת
שהיא של 25 מיליון דולר שהיא מיועדת רק לעולים. קרן שניה של
75 מיליון דולר שמיועדת לישראלים או למפעלים בכדי לקלוט עליה.

ח. שמעוני:

אני מציע לכתוב את זה מפני שלפי
דעתי זה אחד הדברים שכשקוראים אותם
מקומם את הותיקים נגד העולים.

צריך לומר "הקמת קרן של 25 מיל'
דולר המיועדת לעולים ועוד 75 מיל' דולר ליצירת מקומות עבודה
בארץ שיקלטו גם עולים." - או: לעולים אקדמאים ואחרים.

י. שמרון:

"בין האמצעים הללו יש למנות את פעולתה
של המועצה הלאומית למחקר ופיתוח
שהצליחה תוך שנת 73 לסדר בעבודה 150 איש וכן הקמת קרן משאבים
בסך 25 מיל' דולר לתעסוקת עולים אקדמאים ועוד 75 מיל' דולר
ליצירת מקומות עבודה לאקדמאים (עולים ואחרים)."

י. שמרון:

אני ממשיך:
"הוועדה מברכת גם על הנסיונות להקים קואופרטיבים לעולים
אקדמאים להקמת חברות ומפעלים עתירי ידע ולניצול מגוון
הידע המצטבר בארץ ליצוא לחו"ל."

מר שרמן:

אולי רק לאינפורמציה - אנחנו,
בתיאום עם משרדי הממשלה, משרד
המסחר והתעשייה, הסוכנות היהודית, כבר פועלת ועדה בין משרדית
אשר מתכננת את התעסוקה הזאת עם יצירת מקומות העבודה לטווח
קצר ולטווח ארוך, איתור והכנת מקומות התעסוקה.

י. שמרון:

4. יחד עם זאת מציינת הוועדה בצער את הערכותיהם של נציגי
משרדי הממשלה והמוסדות הציבוריים הנוגעים בדבר, כי
התעשייה בישראל אינה בנויה לקליטת מהנדסים רבים נוספים
הבאים עם גלי העלייה החדשים. מצער במיוחד כי משרד המסחר
והתעשייה אינו רואה אפשרויות קליטת עובדים אקדמאים חדשים
במפעלים שבאיזורי פיתוח וכי הוועדה הממשלתית שעסקה בנושא
פיתוח איזורי אלה לא קיימה את הציפיות בדבר מגוון תעשייה
לרבות תעשיות מתחכמות באיזורי הפיתוח והספר.

הוועדה תובעת בהקשר זה מן הממשלה לפתוח ביוזמות חדשות
לפיתוח איזורי הפיתוח והספר במפעלי תעשייה ומוסדות מינהל
וחרבות כדי לחזק ישובים אלה ולתרום להווצרות מקורות
תעסוקה חדשים לעולים ותפתחות נאותה לישובים.

מר שרמן:

אולי עוד אינפורמציה אחת, שלשום
ואתמול סיכמנו עם השר שאנחנו הולכים
להקמת קריה של אקדמאים בדימונה. הסגל האקדמי של באר שבע יופנו
למגורים בדימונה כאשר הסגל יהיה מעורב מישראלים ועולים חדשים.

אפשר לומר: "הוועדה רושמת לפנייה את
הודעת מנכ"ל משרד הקליטה על הקמת פרויקט להפניית סגל אקדמי
של אוניברסיטת בן-גוריון לדימונה אשר אליה יופנו עובדי הסגל
האקדמי של האוניברסה, הכוונה היא לסגל מעורב של עולים - 75%
ו- 25% ישראלים בערך."

מר ברוך: אני רוצה גם למסור שהשבוע, בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות ומשרד הקליטה והסוכנות היהודית, הוחלט על הקמת אגודה לקידום ופיתוח התרבות והאמנות בישראל, כמגמה - מצד אחד ליצור הרחבה ניכרת של הביקוש לאמנות בישראל ובדרך זו גם לסייע בקליטת אמנים עולים.

היו"ר ש. ארבלי: טוב, נוסיף גם את זה.

י. שןמרון: ניסוח אחר של סעיף 4:

4. יחד עם זאת מציינת הוועדה בצר את הערכותיהם של נציגי משרדי הממשלה והמוסדות הציבוריים הנוגעים בדבר, כי התעשייה בישראל אינה בנויה לקליטת מהנדסים רבים נוספים הבאים עם בלי העליה החדשים.

(המשך נמחק, יש לנסח את זה באופן חיובית. הסעיף הזה יחוקן ברוח הדברים שנאמרו.)

הוועדה תובעת בהקשר זה מן הממשלה לפתוח ביוזמות חדשות לפיתוח איזורי הפיתוח והספר במפעלי תעשייה ומוסדות מינהל ותרבות כדי לחזק ישובים אל הולתרום להוצרות מקורות תעסוקה חדשים לעולים והתפתחות נאותה לישובים.

הוועדה מתייחסת בחומרה להעדר מקורות תעסוקה למהנדסים עולים הפומדת בסחירה למגמות פיתוח המשק התעשייתי והכלכלי בישראל.

הוועדה ממליצה בפני התאחדות התעשיינים בישראל לשנות מן הנוהג המקובל בתעשייה הישראלית בהעסקת אחוז נמוך של מהנדסים לעומת ארצות אחרות. לפי הערכה מוסמכת רק 3% מהמועסקים בתעשייה הם אקדמאים והוועדה קוראת לגורמים הנוגעים בדבר לעשות כמיטב יכולתם להעלות את מספר האקדמאים בתעשייה.

הוועדה רשמה לפנייה הודעת הסתדרות ההנדסאים והטכנאים כי במידה שישנם אקדמאים הרוצים בהסבה לתארי הנדסאי וטכנאי לא מתנגדת הסתדרות ההנדסאים והטכנאים להסבה מקצועית בתנאי שהסבה כזאת תעשה בצורה מסודרת למקצועות אלה. הודעת הסתדרות ההנדסאים והטכנאים מתייחסת למשרות שאינן ייחודיות למהנדסים עפ"י התוק.

ח. שמעוני: צריך לגשת בזהירות לענין זה. אני רוצה שתבינו מה קורה. אתה נמצא במפעל, יש דירוג מקצועי, יש טכנאים - גם פה יש שכבה א' שכבה ב' שכבה ג', ברגע שהורדת מהנדסים לדירוג של טכנאים, אתה יודע מה יהיה בעוד כמה שנים? צריך לומר: תוך הבטחת זכויותיהם על עובדים אחרים.

מר שרמן: אני הייתי מבקש לא להכניס את זה.

היו"ר ש. ארבלי: חזקה על הארגונים שלהם שידאגו לכך. אין בינינו ויכוח שזה לא צריך לפגוע בעובדים.

ח. שמעוני: זה עלול ליצור קונפליקטים ושנאה בין ותיקים לעולים חדשים. אסור לתת אור ירוק לכל מיני גורמים כאלה.

מר ברוך: אני רוצה להעיר הערה אחת. לפי הודעת משרד המסחר והתעשייה יש צורך עצום בהנדסאים וטכנאים, אם אנחנו ע"י הסבת מהנדסים פותרים את הבעיה הזו של הצורך במשך ככוח אדם זה, זה יהיה פתרון.

אני סומך על ארגוני העובדים בענין זה.

מר שרמן:

אפשר להוסיף: בלי שהדבר יפגע בזכויותיהם של עובדים אחרים.

היו"ר ש. ארבלי:

אני קורא את הסעיף שוב:

י. שמרון:

הוועדה רשמה לפנייה את הודעת הסתדרות ההנדסאים והטכנאים כי במידה שישנם אקדמאים הרוצים בהסבה לחארי הנדסאי וטכנאי לא מתנגדת הסתדרות ההנדסאים והטכנאים להסבה מקצועית בתנאי שהסבה כזאת תעשה בצורה מסודרת למשרות האלה ומבלי שהדבר יפגע בזכויותיהם של עובדים אחרים. הודעת הסתדרות ההנדסאים והטכנאים מתייחסת למשרות שאינן ייחודיות למהנדסים עפ"י החוק.

הם לא אמרו את זה. אפשר לומר: הוועדה סבורה כך.

היו"ר ש. ארבלי:

אני מתנגד כמ תועלה כאן נקודה של כביכול פגעה בעובדים אחרים. שמעוני,

י. יודין:

אתה לא חושב עד הסוף.

אתה לא חושב עד הסוף. רק מפני שיש פרות קדושות? אין טאבו במדינה הזו לשום דבר. על מה מדברת ההצעה לסדר היום? היה צריך לפטר עובדים ולהעדיף עולים חדשים?

ח. שמעוני:

"הוועדה סבורה כי יש לעשות לשילובם הנאות של העולים במקומות עבודה אלה"

היו"ר ש. ארבלי:

את זה להוסיף בסוף. אין ויכוח אתך, ח"כ שמעוני, בנקודה זו. איש לא בא להגיד שצריך למצוא פתרון לעולים על חשבון מישהו אחר שעובד באותו מקום או על חשבון התקדמותו של אותו העובד. הדברים האלה נרשמים כאן בפרוטוקול, אי אפשר להגיד אותם כאן במסקנות. ברור שאין כוונה כזאת והוועדה סבורה שלא יכולה להיות כוונה כזאת, אבל לא במסקנות.

י. שמרון:

6. הוועדה מביעה הערכה למשרד לקליטת עליה ולמשרד העבודה אשר נקטו יוזמות לעריכת קורסים להסבה מקצועית לעולים אקדמאים וממליצה להרחיב את רשת הקורסים לענין זה.

הוועדה מציינת בסיפוק קיום קורסים להסבה מקצועית לעולים ופונה למשרד העבודה בשיחוף עם משרד לקליטת עליה והסתדרות לנקוט יוזמות נוספות לעריכת קורסים ופעולות להתאמת חפקידים של עולים אקדמאים המתחייבת מקשיי השפה, שוני במושגים ודוגמי העבודה והתייפועל שבהם עסקו העולים בעבודותיהם בארצות מוצאם לעומת המצב בישראל.

(אני אתקן את הדבר הזה, יש פה חזרה פעמיים על סיפוק מהקורסים). הוועדה בדעה כי יש לעשות מאמצים למצוא מקומות העסוקה לעולים במקצועותיהם אך ממליצה יחד עם זאת לפעול להסבה מקצועית במקרים בהם לא ניתן למצוא העסוקה כזאת.

7. הוועדה רושמה את הודעות נציגי ההסתדרות כי בכוונה הוועדה המרכזת של ההסתדרות לערוך דיון מיוחד בענין פעולת הקליטה ובמיוחד בעית העולים האקדמאים. הוועדה רושמה לפנייה כי המחלקה לקליטה שבהסתדרות הכללית תיזום יחד עם הוועדה לאקדמאים בירור מערכת היחסים שבין הסתדרות המהנדסים והסתדרות ההנדסאים והטכנאים בכל הנוגע לקליטת עולים וזאת כדי למנוע הוצרות מצב בו חסכול הקליטה. הוועדה רושמה גם את החלטת

המחלקה לקליטה בהסתדרות ליוזם דיון בדרכי הכירור והביצוע של החלטת הוועידה ה-12 של ההסתדרות נגד הפלייה גילית ונגד מושג הזמניות בעבודה, גורמים הפוגעים בעיקר באפשרויות העסוקתם של עולים.

היו"ר ש. ארבלי:
פה אני רוצה להגיד שאנחנו כמעט מצטטים מה ששלח לנו מר חסון כהצעות סיכום לעמדת ההסתדרות בנושא זה, כאשר הוא הופיע כאן בוועדה.

ח. שמעוני:
אני רוצה לדעת מה זאת הפלייה גילית והאם זה חל על כולם.

היו"ר ש. ארבלי:
כאן מדובר לא רק על העולים. איזה וותיק בגיל 60 יכול כיום להקלט בעבודה בארץ? מדברים על הדברים הקבועים.

מר שרמן:
חרשה לי להבהיר נקודה אחת. לגבי קליטה עליה בגילאים 50 ואילך...

ח. שמעוני:
אני לא מדבר על גיל 50-55, הבעיה הגילית בישראל היא לגיל 40.

י. יודין:
החלטת הוועידה ה-12 מתייחסת לא לעולים אלא לכלל הגילאים הגבוהים במשק.

מר שרמן:
לגבי קליטת העליה לגבי עולים הבעיה של הגיל היא מאד חריפה, גילאים של 50 פלוס במדינת ישראל - לא מקבלים, "זקנים". הבעיה אינה זהה לגבי ישראלים.

י. שמרון:

8. הוועדה קוראת למוסדות הממשלה, הסוכנות היהודית, ההסתדרות וארגונים וולונטריים בישראל להרחיב את ההסברה בקרב הציבור הרחב, במיוחד במקומות העבודה, בדבר החשיבות הלאומית העליונה שטמונה בקליטה נאותה של העליה לישראל, והתועלת החברתית והמשקית שצומחת הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך לחברה הישראלית מעליה זו.

יחד עם זאת פונה הוועדה לעולים החדשים, כולל ציבור האקדמאים, לראות לעצמם אתגר לאומי ואנושי בפניה להתישבות באיזורי פיתוח וספר, לרבות נטילת יוזמה ונכונות לשרות בתפקידים המתחייבים מצרכיה ומגבולותיה של המדינה.

היו"ר ש. ארבלי:
גמרנו נושא זה. תודה רבה לכם. הישיבה נעולה.

הישיבה נועלה בשעה 11.45.